

BASISCURSUS

GIMP INKSCAPE SCRIBUS

**MET ONLINE
OEFENINGEN**

PAUL MATTHIJSSE
KIRSTEN ROTH-KOCH
JUST VECHT

Basiscursussen en Handboeken verschenen bij Academic Service:

Basiscursus Access 2010
Basiscursus Access 2007
Basiscursus Access 2003
Basiscursus Apps ontwikkelen
Basiscursus ASP.NET
Basiscursus AutoCAD 2014 en LT 2014
Basiscursus AutoCAD 2013 en LT 2013
Basiscursus AutoCAD 2012 en LT 2012
Basiscursus AutoCAD 2011 en LT 2011
Basiscursus AutoCAD 2010 en LT 2010
Basiscursus AutoCAD 2009 en LT 2009
Basiscursus AutoCAD 2008 en LT 2008
Basiscursus AutoCAD 2007 en LT 2007
Basiscursus AutoCAD 2005 en LT 2005
Basiscursus AutoCAD 2004
Basiscursus AutoCAD LT 2004
Basiscursus Dreamweaver CS5
Basiscursus Dreamweaver CS4
Basiscursus Dreamweaver CS3
Basiscursus Dreamweaver 8
Basiscursus Dreamweaver MX 2004
Basiscursus Drupal
Basiscursus Excel 2013
Basiscursus Excel 2010
Basiscursus Excel 2007
Basiscursus Excel 2003
Basiscursus Excel 2002
Basiscursus Flash CS5/ActionScript
Basiscursus Flash CS4
Basiscursus Flash CS3
Basiscursus Flash 8
Basiscursus Flash MX 2004
Basiscursus FrontPage 2003
Basiscursus Gamedesign
Basiscursus GIMP, Inkscape en Scribus
Basiscursus HTML 5
Basiscursus HTML 4.01
Basiscursus Illustrator CS4
Basiscursus Illustrator CS3
Basiscursus Illustrator CS2
Basiscursus InDesign CS4
Basiscursus InDesign CS3
Basiscursus InDesign CS2
Basiscursus JavaScript 1.5
Basiscursus Joomla! 3
Basiscursus Joomla! 1.6
Basiscursus Joomla! 1.5
Basiscursus Mac OSX 10.5 Leopard
Basiscursus Office 365
Basiscursus Office 2013
Basiscursus Outlook 2013
Basiscursus Outlook 2010
Basiscursus Outlook 2007
Basiscursus Outlook 2003
Basiscursus Photoshop CS5
Basiscursus Photoshop CS4
Basiscursus Photoshop CS3
Basiscursus Photoshop 7
Basiscursus PHP 6
Basiscursus PHP5.4 en MySQL
Basiscursus PHP 5
Basiscursus Pinnacle Studio 10
Basiscursus Pinnacle Studio 9
Basiscursus PowerPoint 2013
Basiscursus PowerPoint 2010
Basiscursus PowerPoint 2007
Basiscursus PowerPoint 2003
Basiscursus Project 2003
Basiscursus Project 2013
Basiscursus SEO & HTML5
Basiscursus SQL, 2e herziene druk
Basiscursus SUSE Linux 10
Basiscursus Ubuntu
Basiscursus Ubuntu 12.04
Basiscursus Ubuntu 10.04
Basiscursus Visio 2013
Basiscursus Visio 2010
Basiscursus Visual Basic 6.0
Basiscursus Windows 8.1
Basiscursus Windows 8
Basiscursus Windows 7
Basiscursus Windows Vista
Basiscursus Windows XP
Basiscursus Word 2013
Basiscursus Word 2010
Basiscursus Word 2007
Basiscursus Word 2003
Basiscursus XHTML 1.0
Basiscursus XML herziene editie
Handboek Excel 2013
Handboek Word 2013
Handboek Windows 8.1

Voor meer informatie en bestellingen:

BIM Media B.V.
Postbus 16262
2500 BG Den Haag
Tel.: 070-304 67 77
Website: <http://www.academicsservice.nl>

**Paul Matthijsse
Kirsten Roth-Koch
Just Vecht**

Basiscursus GIMP, Inkscape en Scribus

Meer informatie over deze en andere uitgaven kunt u verkrijgen bij:
BIM Media B.V.
Postbus 16262
2500 BG Den Haag
tel.: (070) 304 67 77
www.bimmedia.nl

Omslagontwerp: LandGraphics, Amsterdam
Vormgeving en zetwerk: Redactie bureau Ron Heijer, Markelo
Druk- en bindwerk: Wilco, Amersfoort

ISBN: 978 9462 45030 1
NUR: 980

© BIM Media B.V. 2014, Den Haag
Academic Service is een imprint van BIM Media B.V.

Alle rechten voorbehouden. Alle intellectuele eigendomsrechten, zoals auteurs- en databankrechten, ten aanzien van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij BIM Media B.V. en de auteur.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich te wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave ten behoeve van commerciële doeleinden dient men zich te wenden tot de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, kan voor de afwezigheid van eventuele (druk)fouten en onvolledigheden niet worden ingestaan en aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the publisher's prior consent.

While every effort has been made to ensure the reliability of the information presented in this publication, BIM Media B.V. neither guarantees the accuracy of the data contained herein nor accepts responsibility for errors or omissions or their consequences.

Inhoud

	Inleiding	1
Hoofdstuk 1	Kennismaken met GIMP, Inkscape en Scribus	5
	1.1 In dit hoofdstuk	5
	1.2 Open source?	5
	1.3 Kennismaken met GIMP	6
	1.4 Kennismaken met Inkscape	7
	1.5 Kennismaken met Scribus	8
	1.6 Hoe vullen de programma's elkaar aan?	8
	1.7 Je wilt een publicatie maken	9
Hoofdstuk 2	Werken met GIMP	11
	2.1 In dit hoofdstuk	11
	2.2 Interface	11
	2.3 Foto openen, bewerken, bewaren	17
	2.3.1 Sneltoetsen	18
	2.3.2 Onscherpmasker	21
	2.3.3 Bewaren	22
	2.3.4 Save for Web	24
	2.4 Selecties maken en manipuleren	26
	2.4.1 Buffers	27
	2.4.2 Opties	28
	2.4.3 Lasso	29
	2.4.4 Toverstaf	30
	2.4.5 Snelmasker	31
	2.5 Lagen	36
	2.6 Tot slot	47
Hoofdstuk 3	Werken met Inkscape	49
	3.1 In dit hoofdstuk	49
	3.2 Een rondleiding	49
	3.3 Aan de slag met gereedschappen	52
	3.3.1 Het Potlood	52
	3.3.2 Het Selectiegereedschap	53
	3.3.3 De Pen	55
	3.3.4 Gereedschap Knooppunten / Ankerpunten	55
	3.4 Kleuren	58

3.5	Opbouw van een illustratie en groepen	61
3.5.1	Stapeling van elementen en volgorde	61
3.5.2	Groeperen	62
3.6	Aan de slag met objecten en het padenmenu	63
3.6.1	Paden en objecten, wat is het verschil?	66
3.6.2	Het Padenmenu	67
3.7	Tekstobjecten	69
3.7.1	Tekst en schaduw	69
3.7.2	Tekst en vorm	71
3.7.3	Letters bewerken	72
3.8	Een jpg-bestand importeren en overtrekken	73
3.9	Lagen	76
3.10	Opslaan en exporteren	78
3.10.1	Opslaan als pdf	78
3.10.2	Opslaan als png	79
3.10.3	Automatisch opslaan	81
3.11	Nog meer	81
Hoofdstuk 4	Werken met Scribus	83
4.1	In dit hoofdstuk	83
4.2	Wat is Scribus?	83
4.2.1	Tekst	84
4.2.2	Afbeelding	85
4.2.3	Talen	85
4.3	Tekst	86
4.3.1	Lettertypen kiezen	86
4.3.2	Afmetingen	89
4.3.3	Tekst opmaken	90
4.3.4	Frames kopiëren en positioneren	91
4.3.5	Uitlijnen	93
4.3.6	Groeperen	94
4.3.7	Verplaatsen	94
4.3.8	Afdrukgereed maken	97
4.3.9	Snijtekens	99
4.3.10	Preflight controle	101
4.3.11	Afdrukken	103
4.3.12	De achterkant	103
4.3.13	Ten slotte	103
4.4	Afbeeldingen	104
4.4.1	Schalen en positioneren	106
4.4.2	Preflight controle, afdrukklaar maken en afdrukken	110
4.5	Kleur	110
4.5.1	Kleurmodellen RGB en CMYK	110
4.5.2	Kleurprofielen	111
4.5.3	Printen	111
4.6	Vormgeving	111
4.6.1	De rol van vormgeving in drukwerk	111
4.6.2	Voorproefje	111

4.7	Lagen	116
4.7.1	Lagen en niveaus	116
4.7.2	Niveaus	117
4.7.3	Lagen	118
4.8	Stijlen	119
4.8.1	Alineastijl	119
4.8.2	Tekenstijlen	122
4.8.3	Import	123
4.9	Hulplijnen	123
4.10	Kladblok	125
4.11	Sjablonen	125
4.12	Scripts	126
4.13	Meerbladige documenten	126
4.13.1	Tekstframes koppelen	127
Hoofdstuk 5	Bestandsformaten en toepassingen	133
5.1	In dit hoofdstuk	133
5.2	Bestandsformaat, bestandsomvang en compressie	133
5.3	Een klein overzicht van bestandsformaten	135
5.4	Afdrukken	136
5.4.1	Foto's afdrukken	136
5.5	Internet	136
5.6	Formaten tussen GIMP, Inkscape en Scribus	137
Hoofdstuk 6	Een flyer maken	139
6.1	In dit hoofdstuk	139
6.2	Het doel	139
6.3	De foto op de voorpagina van de flyer	139
6.4	De illustraties in Inkscape	141
6.4.1	Het idee	141
6.4.2	De dame	141
6.4.3	De workflow	143
6.5	De flyer in Scribus in elkaar zetten	144
6.5.1	De middelen	144
6.5.2	De tekst	145
6.5.3	Negen stijlen	145
6.5.4	Drie tekstframes	147
6.5.5	Stap 1: plaats de tekst en maak hem op	147
6.5.6	Stap 2: plaats de twee illustraties	148
6.5.7	Stap 3: de voorpagina	150
6.5.8	Stap 4: twee actieve links aanmaken	151
Bijlage: Sneltoetsen		153
Register		157

Inleiding

Tegenwoordig kan iedereen met behulp van een tekstverwerker goed uitzien-de documenten maken, die vervolgens als folder of boekje kunnen worden ge-drukt of als pdf via internet verspreid. Maar wie qua vormgeving net een stapje verder wil gaan, doet er goed aan gespecialiseerde programma's te gebruiken. Daarmee zijn professioneel ogende publicaties te maken, zonder dat je daar-voor een ontwerpbureau hoeft in te schakelen – en te betalen.

In deze basiscursus leer je drie van dergelijke programma's te gebruiken: *GIMP* voor fotobewerking, *Inkscape* voor het maken van illustraties en *Scribus* om het uiteindelijke document op te maken, ook wel desktop publishing of dtp ge-noemd. Aan de hand van oefeningen en een duidelijke uitleg leer je stap voor stap de basisprincipes kennen van elk van deze programma's.

De programma's hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze alle drie opensource-applicaties zijn. Dat betekent niet alleen dat ze gratis zijn te down-loaden, maar ook door iedereen te verbeteren. Dit laatste vereist uiteraard wel programmeerkennis. Vanwege het opensource-karakter zijn deze program-ma's prima kandidaten om door onderwijsinstellingen in het lesmateriaal te worden opgenomen. Daarnaast zorgt het 'gratis'-aspect ervoor dat iedereen de programma's kan installeren om er eens vrijuit mee te stoeien, wat ze heel laagdrempelig maakt. GIMP, Inkscape en Scribus zijn eenvoudig te installeren op Windows-, Linux- en Mac OSX-computers.

Voor wie is dit boek bedoeld?

Dit boek is geschreven voor beginnende gebruikers die één of meerdere pro-gramma's uit dit boek onder de knie willen krijgen. Naast scholen zijn deze programma's ook geschikt voor gebruik door verenigingen, zelfstandigen, klei-ne bedrijven, overheidsinstellingen en thuisgebruikers. In dit boek leer je zelf een publicatie te maken, zoals een flyer of een boekje. Alle basishandelingen op het gebied van fotobewerking, illustraties maken en opmaak komen aan bod.

GIMP, Inkscape en Scribus zijn zeer uitgebreide programma's. Voor dit boek nemen we als uitgangspunt hoe je een publicatie moet maken, maar daarnaast zijn er veel meer toepassingen te bedenken. Je kunt dit boek ook als opstap ge-bruiken, om de basis te leren zonder dat je specifiek een publicatie wilt maken. Elk programma is dan ook apart te leren.

De opzet van dit boek

Het boek bestaat uit zes hoofdstukken en een bijlage.

Eerst leer je elk programma afzonderlijk kennen. Naar het einde van het boek toe leer je meer over de samenwerking tussen de drie en wat voor verschillende toepassingen ermee mogelijk zijn.

Hoofdstuk 1 – Kennismaken met GIMP, Inkscape en Scribus

Met welke programma's heb je hier te maken en hoe vullen ze elkaar aan? Wanneer gebruik je welk programma? En wat is nu precies open source?

Hoofdstuk 2 – Werken met GIMP

Nadat je hebt geleerd hoe de interface van GIMP in elkaar steekt, bespreken we de basishandelingen om foto's te bewerken. In plaats van alle mogelijke (en onmogelijke) filters te bespreken, hebben we ervoor gekozen de nadruk te leggen op het maken van selecties en op het werken met lagen. Daarmee hebben we de kennis in handen om een portretfoto van een softfocus-effect te voorzien, of om collages van meerdere foto's en wat tekstelementen te maken, bijvoorbeeld ten behoeve van een affiche.

Hoofdstuk 3 – Werken met Inkscape

Je leert de interface van Inkscape gebruiken en gaat aan de slag met vectorteekenen. Je bouwt een eenvoudige illustratie op en leert hoe je illustraties naar verschillende formaten kunt opslaan. Ook komen teksteffecten en het overtrekken van een foto of een scan aan bod.

Hoofdstuk 4 – Werken met Scribus

Ook hier beginnen we weer met een rondje langs de interface. Vervolgens leer je hoe je tekstframes maakt, plaatst en vult en hoe je foto's of illustraties in afbeeldingsframes onderbrengt. Je maakt gaandeweg ook kennis met verschillende lettertypen en leert hoe je deze kunt manipuleren. Dit alles aan de hand van vele voorbeelden.

Hoofdstuk 5 – Bestandsformaten en toepassingen

Een publicatie kan bij een drukkerij gedrukt worden of geprint door een professionele copyshop, op een website worden opgenomen, als pdf-bestand worden aangeboden of bedoeld zijn om op een mobiele telefoon te lezen. Al deze 'outlets' stellen andere eisen aan resolutie en bestandsomvang. In dit hoofdstuk leer je hier meer over.

Hoofdstuk 6 – Een flyer maken

Van idee tot publicatie. Aan de hand van een paar voorbeelden leer je hoe je de verschillende programma's samen gebruikt. De foto's en illustraties worden in een groter project ingezet. Je maakt een flyer waarbij je alle onderdelen zelf kunt maken. De nadruk ligt hierbij op het zelf samenstellen van een goed vormgegeven document als pdf. Dit kun je vervolgens digitaal verspreiden of zelf afdrukken of laten drukken.

Bijlage

Voor elk programma geldt dat je de handelingen kunt doen via de menu's. Veel opdrachten kun je ook geven door gebruik van sneltoetsen, combinaties van toetsen. In de Bijlage vind je een overzicht van de sneltoetsen voor GIMP, Inkscape en Scribus, per programma één schema.

Uitgangspunten

Voor dit boek gebruikten wij:

- GIMP 2.8.6 onder Linux;
- Inkscape 0.48.3 onder Linux en 0.48.4 onder Windows 8;
- Scribus 1.4.2 onder Linux.

De programma's zijn te installeren onder Windows, Mac OS X en Linux zoals je dat gewend bent. De downloadpagina's zijn:

- <http://www.gimp.org/downloads/> en voor Mac OS X: <http://www.gimp.org>
- <http://inkscape.org>, onder het kopje Downloads kies je je besturingssysteem
- <http://wiki.scribus.net/canvas/Download>

Tijdens de installatie geef je aan dat je de Nederlandse versie wilt. Afhankelijk van je besturingssysteem vind je de snelkoppeling op je bureaublad of in het startmenu onder grafische applicaties.

Scribus, Inkscape en GIMP zijn tamelijk grote programma's die prima werken op desktops en laptops, ook oudere. Er bestaan portable varianten van de programma's, die ook apps heten. Deze zijn bedoeld om vanaf een USB-stick onder Windows te draaien: heel handig als je vaak op verschillende computers werkt.

Aanwijzingen voor het gebruik van dit boek

Dit boek is bedoeld om naast je computer te gebruiken, met het programma paraat. Je leert de basishandelingen door de oefeningen, stap voor stap te maken. Je kunt elk programma apart aanleren of na elkaar in de aangegeven volgorde van het boek.

Icoontjes in de kantlijn geven de knoppen van de interface weer.

In dit boek staan verschillende lettertypen om de verhalende tekst te onderscheiden van tekst die een andere functie heeft:

- Namen van knoppen, schermonderdelen, dialoogvensters, vensters of andere schermtekst worden in **dit lettertype** weergegeven.
- Toetsen die ingedrukt moeten worden, zoals Enter, Tab of Esc, worden **vet** weergegeven. Als er meerdere toetsen tegelijk ingedrukt moeten worden, staat het er zo: **Ctrl+Z** (om vergissingen te voorkomen schrijven we hier een hoofdletter, op het toetsenbord typ je gewoon de kleine letter in, tegelijk met de **Control**-toets).
- Tekst die je zelf moet invoeren staat gedrukt in dit lettertype.

Regelmatig lees je opmerkingen, tips en waarschuwingen. Dat ziet er als volgt uit:

 Opmerking: extra informatie.

 Waarschuwing: dus even goed opletten!

 Tip: extra handigheidjes.

Website

In de oefeningen gebruik je regelmatig voorbeeldbestanden. Deze bestanden en uitwerkingen van de oefeningen kun je downloaden van de website van Academic Service:

http://www.academicservice.nl/site/downloads_new.html

Op de website ga je naar de titel van dit boek, waar een zip-bestand staat. Download dit, pak het uit en sla de bestanden op een handige plek op, zodat je ze snel kunt terugvinden.

1 Kennismaken met GIMP, Inkscape en Scribus

Dit boek zet uiteen hoe je professioneel ogende publicaties kunt maken met behulp van gratis software. Gebruik GIMP voor fotobewerking, Inkscape voor illustraties en Scribus om het uiteindelijke document op te maken!

1.1 In dit hoofdstuk

- Open source?
- Kennismaken met GIMP
- Kennismaken met Inkscape
- Kennismaken met Scribus
- Hoe vullen de programma's elkaar aan?
- Je wilt een publicatie maken: wat voor een?

1.2 Open source?

De drie programma's die in dit boek worden besproken, zijn stuk voor stuk opensource-applicaties. Dat wil zeggen dat de coderegels die samen het programma vormen – beter bekend als de broncode – door iedereen die dat wil, vrijelijk zijn in te zien én desgewenst te verbeteren of uit te breiden. Dit aspect van opensource wordt vaak 'free' in de zin van 'libre' genoemd. Het tweede kenmerk van opensource is dat de software gratis kan worden gedownload of vanuit een softwaremanager kan worden geïnstalleerd. Dit wordt eveneens 'free' genoemd, maar nu in de zin van 'gratis'. Andere bekende opensourceprojecten zijn bijvoorbeeld de webbrowser Mozilla Firefox, het mailprogramma Mozilla Thunderbird, de kantoor suite LibreOffice en Apache, de software waar veel professionele websites op draaien. Geen software maar geheel in de geest van opensource is Wikipedia, de wereldbekende vrije encyclopedie.

1.3 Kennismaken met GIMP

Figuur 1.1: Het GIMP-logo

GIMP, wat staat voor GNU Image Manipulation Program, is een programma om foto's mee te bewerken. Daarnaast wordt het ook veelvuldig ingezet voor andere zaken dan fotobewerking, zoals het maken van illustraties en logo's of om elementen voor websites zoals drukknoppen of achtergronden mee te maken. In de loop der jaren zijn er echter andere programma's verschenen die specifiek op dergelijke taken zijn toegespitst, zoals het verderop in dit boek te bespreken Inkscape. In dit boek richten we ons daarom alleen op de mogelijkheden voor fotobewerking van GIMP.

GIMP kan overweg met een grote hoeveelheid bestandsformaten. Naast alle gangbare formaten als tif, jpg en gif kan het programma ook uit de voeten met de psd-bestanden van Adobe Photoshop, met psp-bestanden van Paint Shop Pro en met Postscript- en zelfs pdf-bestanden! Indien de laatste uit meerdere pagina's bestaat, worden deze als aparte lagen geopend. Uiteraard kan GIMP vrijwel alle gangbare fotobewerkingen verrichten, zoals (lokaal) ophelderen, uitsneden maken, rechtzetten, retoucheren, verscherpen, et cetera. De functionaliteit is nog veel verder uit te breiden door uit een zeer grote hoeveelheid plug-ins te kiezen; deze zijn eveneens gratis te downloaden. In de kern doet dit gratis programma dan ook niet of nauwelijks onder voor de verschillende commerciële softwarepakketten, inclusief die héle bekende! En laat het gelijk gezegd zijn: de plug-ins en filters van Adobe Photoshop zijn niet te gebruiken in GIMP.

Komen we nu bij een andere vraag: wat is en wat kan GIMP niet? GIMP beschikt niet over zogenaamde DAM-functionaliteit (digital asset management). Dat betekent dat we het programma niet kunnen gebruiken om een of meerdere fotoalbums mee aan te maken en te beheren. Ook ontbreekt een zogenaamde 'timeline' die foto's in chronologische volgorde laat zien. Verder is er geen gps-functionaliteit aanwezig, dus zelfs al heeft u een fototoestel dat locatiegegevens in de Exif-header van een foto opslaat – GIMP kan daar niets mee. Naar opties om een of meerdere foto's direct vanuit GIMP naar uw favoriete sociale netwerken te exporteren, zult u ook tevergeefs zoeken.

GIMP is oorspronkelijk gemaakt op het GNU/Linux besturingssysteem, maar is sinds lange tijd ook verkrijgbaar voor Windows (XP en nieuwer), Mac OS (native of via MacPorts), voor de BSD-familie (FreeBSD, OpenBSD) en voor Oracle's Sun Solaris.

1.4 Kennismaken met Inkscape

Figuur 1.2: Het Inkscape-logo

Inkscape™ is een illustratieprogramma waarmee je vectortekeningen maakt. Bij vectortekeningen zijn alle afbeeldingen haarscherp, hoe ver je ook in- of uitzoomt.

Wanneer je grafisch werk wilt maken, dus echte tekeningen, gebruik je Inkscape.

Voorbeelden hiervan zijn:

- illustraties en lijntekeningen
- een ingescande tekening of foto overtrekken
- tekst typen en de letters veranderen met effecten
- één pagina of poster ontwerpen en opmaken
- een website ontwerpen
- logo's ontwerpen
- grafieken
- ontwerpen voor een lasersnijder.

Vectoren zijn de basis van Inkscape. Je tekent met vectoren die resolutie-onafhankelijk zijn. De naam hiervoor is Scalable Vector Graphics en werkstukken worden opgeslagen in het svg-formaat. De vormen bestaan uit punten, lijnen en wiskundige formules en hierdoor zijn alle afbeeldingen haarscherp en op elke resolutie te exporteren. Om te tekenen heb je gelukkig geen kennis van wiskunde nodig! De svg-bestanden zijn vaak klein van omvang en daarom heel geschikt voor websites en pdf-bestanden. Ook Scribus en GIMP kunnen overweg met svg. Afbeeldingen kunnen ook op pixels gebaseerd zijn, dat zijn bitmapbestanden zoals bmp, tiff, png of jpg. Veelvoorkomende synoniemen voor pixelgebaseerde afbeeldingen zijn rasterafbeelding en bitmapafbeelding.

Wanneer je ver inzoomt, zie je het verschil met een vectortekening. Zie figuur 1.3.

Figuur 1.3: Het verschil tussen een vectortekening (links) en een bitmapafbeelding (rechts)

Het geschikte programma om met bitmapbestanden te werken is GIMP. In Inkscape kun je wel een bitmap importeren, bijvoorbeeld een logo, en er een vectortekening van maken.

Waarom zou je Inkscape gebruiken? Naast het feit dat het gratis is en boordevol functionaliteit zit, werkt het ook goed op oudere computers. Inkscape werkt zowel onder Windows, Mac OS X als Linux. Het is te downloaden vanaf de website: www.inkscape.org/en/download. Tijdens de installatie geef je aan dat je de Nederlandse versie wilt.

1.5 Kennismaken met Scribus

Scribus is een programma om een publicatie vorm te geven. Waar je met Gimp foto's voorbereidt voor publicatie en met Inkscape de illustraties maakt, geef je dat met Scribus allemaal zijn plek in een publicatie, inclusief de tekst. Daarmee is de publicatie gereed om te printen.

Of dat een boek is of een prachtige glossy, een poster of een flyer voor een sportclub of een buurthuis maakt niet uit. Scribus maakt een mooie pdf voor je die je alleen nog hoeft af te drukken. Dat kan op je printer thuis of op een professionele vierkleurenpers. In de praktijk zal dat laatste wel niet gauw voorkomen, maar als de moderne tekstverwerkers met hun uitgebreide mogelijkheden je toch niet bieden wat je wilt, is Scribus het ideale gereedschap.

1.6 Hoe vullen de programma's elkaar aan?

Loop in de boekhandel naar het rek met de tijdschriften of naar de boeken. Kijk eens rond naar de ontwerpen van de covers. Je ziet natuurlijk de titel in tekst en daarnaast is er een foto of een illustratie. Soms is het ontwerp van zo'n voorblad simpelweg een prachtige foto plus een titel. Maar het komt vaak voor dat het ontwerp ingewikkelder is. Als je straks dit boek uit hebt, zul je nog meer herkennen in een ontwerp. Dan valt je bijvoorbeeld op dat die mooie titel in een zorgvuldig uitgekozen lettertype is gezet en dat de letters ook net een beetje verder uit elkaar staan.

Dat is ook zo voor de foto en de illustraties. Beelden zeggen immers meer dan duizend woorden.

Foto's, illustraties en teksten spelen dus allemaal hun rol in een publicatie. Of dat dan twintig flyers zijn die je als clubsecretaris thuis print of dat de pdf als download op een website komt doet er eigenlijk niet toe. Je hebt voor alle drie de elementen software nodig om je doel te bereiken.

1.7 Je wilt een publicatie maken

Misschien wil je een poster maken voor een groot clubevenement of heel simpel de wekelijkse bingo in het clubhuis op het prikbord hangen, maar nu een beetje netjes. Daar begint het allemaal. Wat gaan we maken? Een grote poster? Een kleine flyer? Een bescheiden pamflet voor op het prikbord?

Dan zul je eerst eens moeten kijken waar je ontwerp terecht komt. Een kleine poster in een grote ruimte verdwijnt misschien. Een grote poster met een mooie foto trekt juist de aandacht. Voor grote oplages is een dubbelgevouwen flyer of een uitnodiging in de vorm van een kaart een betere keuze. Dan volgt het ontwerp zelf. Denk goed na over de doelgroep en welke boodschap je over wilt brengen. Om dat ontwerp mogelijk te maken biedt dit boek je de handvatten. Met praktische oefeningen, die later worden samengevoegd tot een totaalontwerp in hoofdstuk 6. Daar komen alle losse eindjes tezamen. Dat totaalontwerp is ook te downloaden als een promotionele flyer voor dit boek. Mochten je huisgenoten gaan vragen wat je nu toch aan het doen bent, dan print je die flyer en geeft hem aan ze. En mocht je er iets aan willen veranderen of als basis willen gebruiken voor iets heel anders, de broncode is ook te downloaden met alle foto's en illustraties. We helpen je helemaal in het zadel!

2 Werken met GIMP

GIMP is een zeer krachtig programma om foto's en andere afbeeldingen mee te bewerken. Maar om alle gereedschappen ten volle te kunnen benutten, is het van groot belang om eerst even de tijd te nemen de interface te leren kennen. Deze wijkt namelijk wat af van wat veel mensen gewend zijn. Hebben we dat eenmaal onder de knie, dan doen we twee eenvoudige bewerkingen en bespreken de manieren waarop je de foto kunt opslaan. In de twee paragrafen daarna kijken we naar de mogelijkheden om selecties te maken en leggen we uit hoe het lagensysteem van GIMP in elkaar steekt.

2.1 In dit hoofdstuk

- Interface
- Foto openen, bewerken, bewaren
- Selecties maken
- Werken met lagen:
 - Twee foto's mengen
 - Selectieve scherpte
 - Collage maken

2.2 Interface

De GIMP Image Editor is in het menu te vinden onder de ingang grafische applicaties. Door hierop te klikken wordt het programma gestart. Beëindigen gaat op de gebruikelijke manieren: klik in de menubalk van GIMP op **Bestand** en dan op **Afsluiten**, typ **Alt+F4** op het toetsenbord of **Ctrl+Q**, of klik op het kruisje in de titelbalk van het venster. In dit hoofdstuk zullen we vooral gebruikmaken van sneltoetsen. Je doet er goed aan om je dat meteen aan te leren, want foto's bewerken met een muis is belastend voor de armspieren en kan op den duur tot RSI leiden. Wie veel foto's bewerkt of andere grafische applicaties gebruikt, doet er goed aan de aanschaf van een grafisch tablet te overwegen. Ook de goedkoopste modellen zijn al veel 'spiervriendelijker' dan een muis.

Figuur 2.2: De gereedschapskist

Wie GIMP voor de eerste keer start, krijgt drie vensters te zien: in het midden het (nu nog lege) hoofd- of bewerkingsvenster, links de **gereedschapskist** en rechts een venster met standaard vier tabs: **bewerkingsgeschiedenis**, **lagen**, **kanalen** en **paden**. Welke en hoeveel tabs zich hier bevinden is instelbaar en bespreken we hieronder. Sinds GIMP bestaat – de eerste publieke bètaversie 0.54 dateert van januari 1996 – is dit een punt van controversie geweest: nogal wat mensen konden – én kunnen – maar niet wennen aan deze interface. Na jaren van gemor vanuit een deel van de gebruikerszijde hebben de ontwikkelaars met versie 2.8 gehoor gegeven aan de roep om het hele programma in een enkel venster onder te brengen. Deze ‘**enkel venstermodus**’ is te vinden onder de menu-ingang **Vensters** en wordt onthouden bij het afsluiten van het programma, zodat de volgende keer meteen de gewenste modus verschijnt.

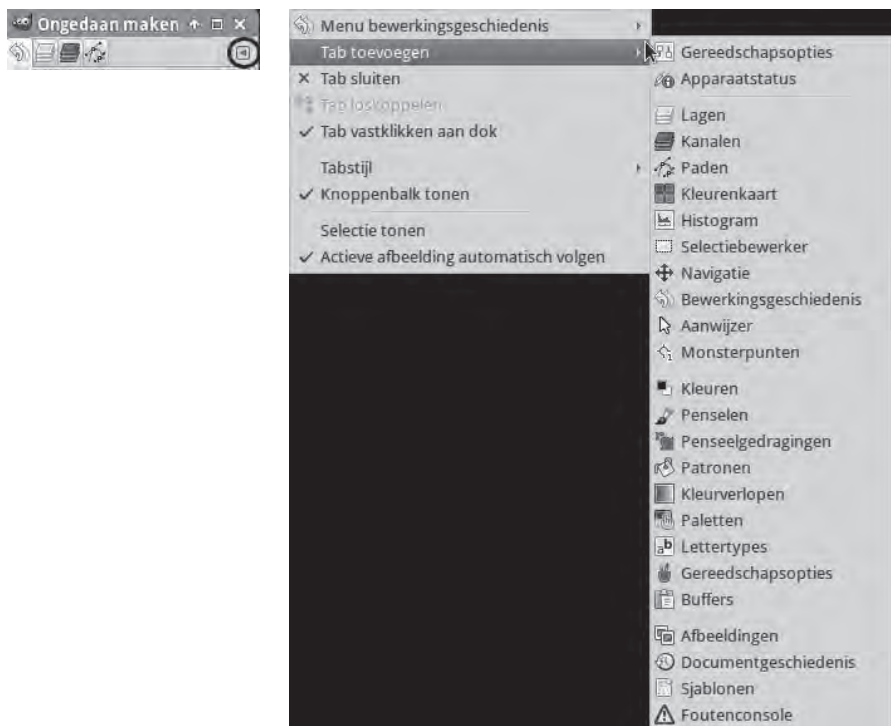

Figuur 2.3: De enkel-venstermodus

Overigens zijn de **gereedschapskist** en het rechtervenster in beide modi met de **Tab**-toets te verbergen en weer op te roepen. Als je de modus met meerdere vensters gebruikt, moet je wel even opletten dat het hoofdvenster de focus heeft (actief is) als je op de **Tab** drukt. Verbergen gaat goed, maar het terughalen lukt niet als dat laatste niet het geval is!

De reden waarom de GIMP-interface de nodige weerstand oproept, zit 'm waarschijnlijk in het feit dat een en ander niet heel intuïtief in elkaar steekt. Maar daar staat tegenover dat je heel precies kunt bepalen welke gereedschappen je op het scherm wilt zien, en waar. We nemen het rechtervenster als voorbeeld. Onder de vier tabs vinden we aparte 'venstertjes' met opties voor of informatie over de verschillende gereedschappen. Deze tabs heten **koppelbare dialoogvensters**; 'koppelbaar' omdat ze aan het linker- of rechtervenster kunnen worden vastgeklikt of juist kunnen worden losgekoppeld. We kunnen dialoogvensters (dus tabs) toevoegen, verwijderen of verplaatsen.

Kijken we nu hoe dit in zijn werk gaat. In het rechtervenster met de vier tabs zien we rechtsboven een klein driehoekje dat naar links wijst.

Figuur 2.4: Zelf je eigen interface inrichten

Klik daarop en er verschijnt een menu. Hiermee kunnen we de hele interface naar onze hand zetten. De optie **Tab sluiten** sluit het actieve tabblad. Met de optie **Tab toevoegen** kunnen we een nieuwe tab aan ons venster toevoegen.

Klik bijvoorbeeld op **Penselen** en je kunt direct het penseel kiezen om mee te tekenen of te retoucheren. Merk op dat de volgorde van de tabs is te wijzigen door ze naar links of rechts te slepen. Wie veel tabs in dit venster plaatst zal snel het overzicht verliezen.

Figuur 2.5: Veel tabs belemmeren het overzicht

Daarom gaan we het rechtervenster wat handiger indelen, toegespitst op het werken met foto's. De tabs die we altijd voorhanden willen hebben, zijn **Bewerkingsgeschiedenis** (of Ongedaan maken), **Documentgeschiedenis**, het **Histogram** en **Lagen**. Onder de Gereedschapskist links staat het dialoogvenster **Gereedschapsopties** standaard al geactiveerd, dat houden we zo.

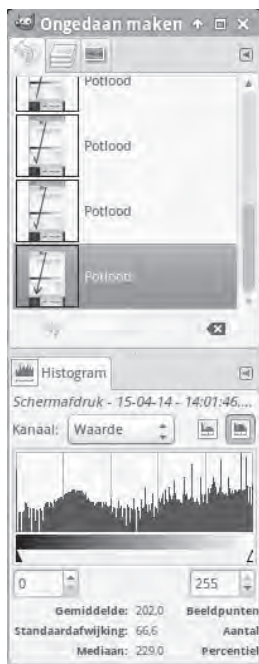
Om te beginnen halen we de tabs met **Paden** en **Kanalen** weg. Klik op **Paden**, dan op het kleine pijltje rechtsboven dat naar links wijst en kies **Tab sluiten**. Doe hetzelfde voor **Kanalen**. Klik nu opnieuw op dat pijltje, kies **Tab toevoegen** en kies **Documentgeschiedenis**. Voeg op dezelfde manier de tab **Histogram** toe.

We hebben nu vier tabs naast elkaar staan, maar er kan er maar eentje tegelijk open staan. Dat schiet qua informatiewaarde niet erg op. Daarom gaan we eerst het tabje met het histogram verplaatsen. Grijp het tabje met de muis (linker muistoets ingedrukt houden) en sleep hem naar de onderkant van het venster. Je ziet nu iets oplichten.

Figuur 2.6: Het tabje met het histogram verplaatsen

Laat de tab in dit (kleine) gebied los en we hebben het scherm opeens in tweeën gedeeld.

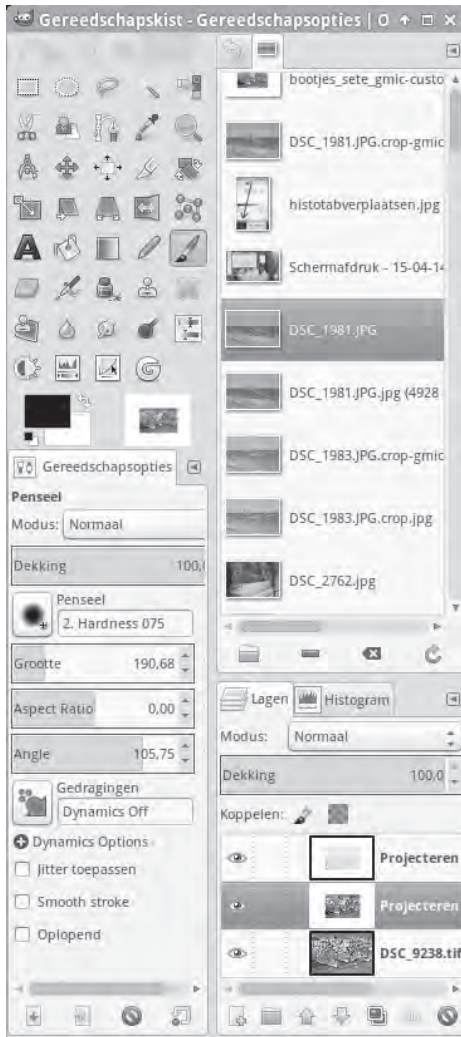

Figuur 2.7: Het scherm is in tweeën gedeeld

Deze truc is te herhalen, zodat er meerdere subvensters boven elkaar komen te staan. Elk van deze vensters kan weer meerdere tabs bevatten. Je kunt ook een tab naar de linker- of rechterraand van het venster slepen, zodat er twee kolommen ontstaan. Deze tabs kunnen evengoed worden ondergebracht in het linkervenster met de **Gereedschapskist**, hetzij onderaan, hetzij naast de reeds bestaande **Gereedschapsopties**. Merk op dat de omvang van de dialoogvensters is te veranderen door met de muis de onzichtbare lijn boven de tabs (behalve de bovenste) te verslepen, of door de verticale lijn tussen twee tabgroepen te verplaatsen (zie figuur 2.8).

Tot slot kun je een tab grijpen en deze ergens op het scherm neerzetten. De tab verandert nu in een apart venstertje. Dit kan handig zijn voor bijvoorbeeld de **Documentgeschiedenis**; door dit venster verticaal te maximaliseren heb je een lijst met alle recent geopende foto's voorhanden. Als je dit losse venster weer wilt terugzetten naar de oorspronkelijke locatie ('terug in z'n hok'), of een andere, dan moet je niet proberen *het venster zelf* naar een van de twee gereedschapsvensters te slepen, want dat werkt niet. Wat je wel moet doen, is simpelweg met de muis de tab pakken en deze naar de gewenste plek in een van de twee gereedschapsvensters te slepen.

Mocht het voorkomen dat je een of beide gereedschapsvensters per ongeluk hebt gesloten, dan zijn deze weer op te roepen via **Venster > Onlangs gesloten dokken**. Ook na een herstart van GIMP blijven deze beschikbaar. Wil je met een schone lei beginnen, sluit dan beide vensters door op het **X**-je boven

Figuur 2.8: Meerdere subvensters staan onder elkaar

aan te klikken (lukt alleen in multivenstermodus) en typ **Ctrl+B** voor een nieuwe gereedschapskist. De gereedschapsopties zijn nu nog niet beschikbaar, je kunt deze toevoegen door in het menu op **Vensters – Koppelbare dialoogvensters** te klikken en vervolgens **Gereedschapsopties** te kiezen. Deze opties worden nu in het rechtervenster afgebeeld, naar wens zijn deze weer naar de gereedschapskist links te slepen. Wil je het rechtervenster helemaal weg hebben en alleen de Gereedschapskist in beeld zien, dan moet je de tabs een voor een sluiten.

Nog een woord over de Gereedschapskist. De iconen die daar zijn afgebeeld, corresponderen – uiteraard – met de verschillende gereedschappen. Welke iconen hier staan, kun je gedeeltelijk zelf bepalen door in het menu op **Bewerken > Voorkeuren > Gereedschapskist** te klikken.

Register

Symbolen

300 ppi-regel 134

A

achtergrondkleur 43
achterkant 103
afbeelding
 internet 136
 Scribus 104
afbeeldingsframe 85, 104
afdrukgeraad maken Scribus-bestand 97
afdrukken 136
 Scribus 103
aflopend printen 103
afmeting (Scribus) 89
afvlakking 52
alineastijl 119
ankerpunten 55
Arial 90
automatisch opslaan in Inkscape 81
automatisch overtrekken 74

B

beginkapitaal 146
bestandsformaten 133
 overzicht 135
bestandsformaten importeren in Inkscape 73
bestandsomvang 133
bewerking ongedaan maken 20
bitmapafbeelding 8, 135
boek opmaken 126
bogen 65
Buffer 27

C

c2g 47
CalendarWizard 126
Canvasgrootte 33
centerline tracing 76
cirkel 29
CMYK 102
collage maken 41
compressie 22, 133
Crop-gereedschap 27
curven tekenen 55
Curves-gereedschap 20
Custom code-filter 47
CYMK 110

D

DAM-functionaliteit 6
desktoppublishing 83
digital asset management 6
dpi 85
dropshadow 69
Dupliceren 91

E

ellipsen 65
emmer 117
enkel venstermodus 12
eps 135
epub 135
exporteren foto 22

F

filter
 GIMP 47
 Inkscape 74

flyer maken 126, 139
 fonts 86
 formaat 84
 foto
 afdrukken 136
 in Inkscape 73
 internet 24, 136
 mengen met andere foto 36
 openen (GIMP) 17
 schalen 24, 42
 Scribus 104
 spiegelen 35
 verscherpen 21
 witte rand 32

G

Geavanceerde Instellingen 115
 gedachtewolkje 142
 GEGL-bewerking 47
 Geometrie 89
 gereedschapskist 12
 aanpassen 16
 Gereedschapsopties selectie 28
 gereedschapsvenster
 aanpassen 13, 16
 gif 24, 135
 GIMP interface 11
 gmic-plug-in 47
 gps-functionaliteit 6
 greep 90
 groeperen
 Inkscape 62
 groeperen van tekstframes 94

H

handmatig overtrekken 76
 histogram 19
 hulplijnen 123

I

importeren jpg-bestand 73
 initiaal 146
 inkleuren 39
 internet
 afbeeldingen 136
 foto 24
 inverteren 30

inzoomen
 GIMP 17
 Inkscape 51
 Scribus 94

J

jpg 135
 compressie 23, 24
 importeren in Inkscape 73

K

kettingschalen 89
 Key 110
 Kladblok 125
 kleur
 lijn tekenen 58
 omzetten naar zwart-wit (GIMP) 39
 Scribus 110
 Scribus 102
 kleurniveaus
 GIMP 19
 kleurprofielen 111
 kleurverloop 34
 knooppunten 55
 koppelbare dialogvensters 13
 koppelen tekstframes 127
 kromme lijn tekenen 55
 kwastje 117

L

laagmasker 37
 lagen
 GIMP 36
 Inkscape 76
 Scribus 116, 118
 lagen verplaatsen 42
 Lasso 29
 letterafstand 115
 lettergrootte 90
 letters bewerken 72
 lettertype 86
 Lijn 152
 linialen
 GIMP 35
 Inkscape 51
 linken in Inkscape 73
 links aanmaken 151
 Lorem Ipsum 85

M

magnetische hulplijn 123
 marcherende mieren 26
 Marges tonen 149
 maskerpad 142

N

navigeren door foto 18
 Nieuw sjabloon aanmaken 41
 niveaus
 GIMP 19
 Scribus 116

O

object 66
 objectvormen 63
 odt in Scribus 85
 onderbelichte foto 19
 Ondoorzichtigheid 60
 Onscherpmasker 21
 Open Document in Scribus 85
 open source 5
 opslaan
 als pdf (Inkscape) 78
 als png (Inkscape) 79
 als xcf (GIMP) 40
 Inkscape 53
 voor web (GIMP) 24
 outline traceren 76
 ovale selectie 29
 overbelichte foto 19
 overtrekken 73

P

paden 56
 Padenmenu 67
 pagina-eigenschappen Inkscape 51
 papiersoort 103
 pdf 135
 PDF 1.5 152
 pdf-annotatie 151
 Pen 55
 pixelgebaseerd bestand 135
 pixels 134
 png 135
 afbeelding opslaan als 79

positioneren
 afbeeldingen in Scribus 106
 van tekstframe 91
 Potlood 52
 Preflight controle 101
 printen
 Scribus 111
 Printer 102
 Pt 90
 punten 87, 90

R

rasterafbeelding 135
 RAW-formaat 134
 rechte lijnen tekenen 55
 rechteenvrije foto 141
 Rechthoek 64
 regelafstand 109, 112
 regellengte 131
 resolutie 85, 134
 internetafbeeldingen 136
 retroletters 72
 RGB 102, 110
 rolmenu 122
 Rotatie 108
 roteren 35, 41
 Scribus 108

S

Sans 90
 Save for Web 24
 Scalable Vector Graphic 7
 schaduw 69
 schalen van afbeeldingen (Scribus) 106
 Scherm/web 111
 scherptefilter 21
 schreef 90
 script 126
 segment 65
 selecteren 53
 GIMP 26
 Inkscape 53
 selectie
 kopiëren en plakken (GIMP) 27
 naar kwast of patroon 35
 Selectief inkleuren 39
 Selectiegereedschap Inkscape 53
 Selectieve scherpte 39
 sjabloon (Scribus) 125

slagschaduw 69
 Snelmasker 31
 sneltoetsen
 GIMP 153
 Inkscape 153
 Scribus 89, 153
 sneltoetsen GIMP
 wijzigen 18
 snijtekens 99
 spatiëring 115
 spiegelen van foto 35
 spread 112
 Standaard eenheid 87
 stijlen Scribus 85, 145
 stijlen Scribus 119
 Stijlmanager 122
 svg 7, 78, 135

T

talen in Scribus 85
 tekenafstand 113, 116
 tekenstijl 122
 tekst 44
 opmaken 90
 tekstframe 83, 86
 kopiëren en positioneren 91
 koppelen 127
 tekstgereedschap 69
 tekstobject 69
 vormen van 71
 tekstoverloop 128
 timeline 6
 Toverstaf 30
 transformatiehandvatten 56
 twee foto's mengen 36

U

uitlijnen tekstframe 93
 uitzoomen
 GIMP 17
 Inkscape 51
 Scribus 94

V

vectorafbeelding 7, 135
 verdelen tekstframe 93
 verjaardagskaart maken 104
 verplaatsen van tekstframes 94
 vervagen 39
 Inkscape 60
 vierkante selectie 29
 visitekaart maken 87
 vormgeving 111
 vouwlijn 126

W

wenskaart maken 104
 witte rand om foto 32
 Word-document in Scribus 85

X

xcf 40

Z

Zachte randen 29
 Z-volgorde 61

BASISCURSUS GIMP, INKSCAPE EN SCRIBUS

De basis voor uw succes!

Hoe kom je van tekst en een verzameling afbeeldingen tot een professioneel ontwerp? GIMP, Inkscape en Scribus bieden uitkomst. Met dit boek maak je stapsgewijs kennis met deze open-sourceprogramma's. Op heldere wijze leer je foto's bewerken, illustraties maken en complete publicaties ontwikkelen.

GIMP is een fotobewerkingsprogramma waarmee je afbeeldingen kunt bewerken en bijvoorbeeld collages kunt te maken. Wil je graag zelf illustraties maken of tekeningen toevoegen aan je document, dan is Inkscape als tekenprogramma een prima basis. Scribus is het opmaakprogramma dat je vervolgens gebruikt om tekst en beeld samen te voegen tot een professionele publicatie.

De *Basiscursus GIMP, Inkscape en Scribus* is een praktisch boek waarin de basisvaardigheden per programma stapsgewijs en op een begrijpelijke manier worden uitgelegd. Het is uitermate geschikt voor het maken van digitale documenten waarin inhoud en ontwerp elkaar versterken. Dit maakt het een waardevolle uitgave voor bijvoorbeeld scholen, verenigingen, zelfstandigen, kleine bedrijven en thuisgebruikers.

OVER DE AUTEURS

Kirsten Roth-Koch werkt als kunstenaar en ontwikkelt lesmaterialen. Teken, verf, Inkscape en GIMP zijn voor haar dagelijkse kost.

Just Vecht heeft ruime ervaring met Scribus en met het ontwerpen van diverse promotiematerialen.

Paul Matthijsse heeft als theaterfotograaf gewerkt en heeft ruime ervaring met GIMP. Hij schreef eerder een handleiding voor de opensource raw-converter RawTherapee.

ISBN 978 94 6245 030 1

NUR 991

9 789462 450301 >

www.academicsservice.nl